

Gruppe 4

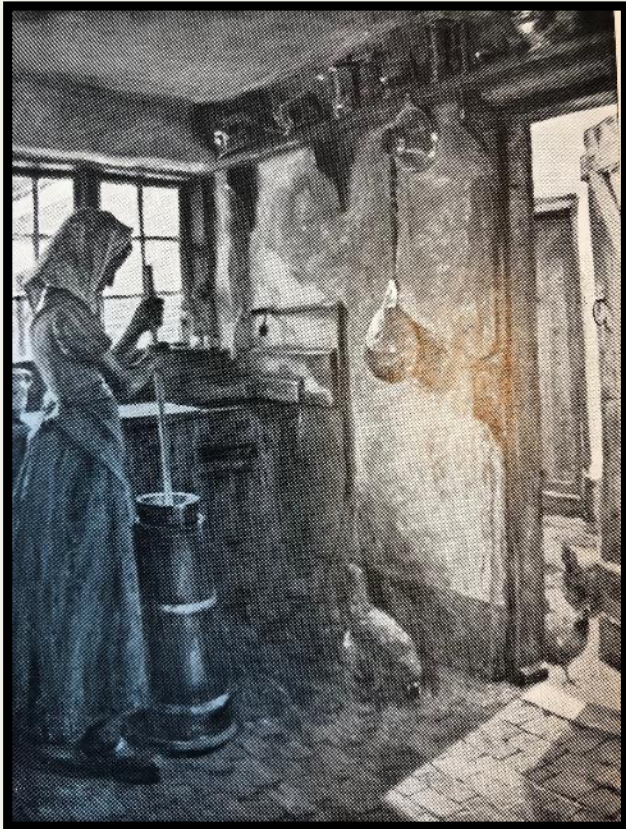
EFTERTIDEN

MAREN SPLIIDS
HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

Et undervisningsforløb om de danske hekseprocesser
ELEVEN

HEX!
Museum of Witch Hunt

Haakon Spliids tegninger af Maren Spliids (1943)

MAREN SPLIIDS HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

Maren Spliids i eftertiden

Hvordan husker vi Maren Spliids og de andre hekse, der blev brændt på bålet? I har igennem forløbet fået indblik i, hvad frygt kan drive mennesker til. Og selv om Maren Spliids' sag var atypisk, var hun et af ofrene for frygten – eller var hun? Synet på Maren har faktisk ændret sig gennem tiden, og ikke alle husker historien på samme måde.

Nu skal I se nærmere på, hvem der fortæller historien og hvorfor? Hvad er der sket med fortællingen af Marens historie fra hun blev henrettet i 1641 og til i dag? Hvordan er hendes historie blevet fortolket – hvem har brugt den og til hvad? Det kaldes *historiebrug*, og det er en lang og broget affære, som kan fortælle os en masse om, hvordan historien bruges til mange ting – hvad enten det er politik eller underholdning.

Er Maren mon farlig, en skurk, et offer, en heltinde, en uskyldig kvinde eller bare en underholdende historie? I skal nu dele jer i 4 grupper og arbejde med forskellige kilder. Hver kilde viser forskellige fortolkninger af Maren og dermed forskellige former for historiebrug. Diskuter kildernes fortolkninger af Maren og deres placering på tidslinjen. Når I har læst og snakket om kilden, fremlægger I for hinanden.

Til sidst skal I på klassen komme med jeres bud på, hvordan Marens historie skal fortælles baseret på det, I har lært igennem forløbet.

Historien om Maren Spliids sluttede bestemt ikke i 1641.

Historisk overblik

Da Maren Spliids blev brændt for trolddom i november 1641, var hendes sag allerede berømt i hele landet. Efter hendes død blev hendes mand, Laurids, boende i Ribe sammen med resten af sin familie. Men efter et par år gik den ellers så succesfulde forretning så dårligt, at han måtte flytte fra byen – folk nægtede at handle hos en mand, der havde været gift med en heks. Så ondt var Marens trolddomsrygte!

Vi ved, at rygten var stærkt. Hele tolv år efter Marens død i 1653 måtte en mand ved navn Peder Hansen Spliid offentligt fortælle, at han i hvert fald IKKE havde noget med den onde troldkvinde Maren Spliids at gøre, selvom de delte efternavn. Når han gjorde det, var det fordi, at han var blevet nægtet adgang til Odense marked 130 kilometer væk fra Ribe. Man troede nemlig, at han var i familie med Maren, og fynboerne skulle overhovedet ikke nyde noget af at handle med nogen fra Ribe, som også hed Spliid.

I løbet af 1600-tallet, blev der skrevet om Maren i både artikler og bøger. De handlede alle om,

hvor frygtelig en heks, hun var. Men så stoppede de danske hekseprocesser, og i slutningen af 1700-tallet ændrede historien sig langsomt. Nu handlede det om, at hun var blevet uskyldigt dømt. I løbet af 1900-tallet opstod sankthans-traditionen med heksen på bålet. Fra slutningen af 1900-tallet begyndte Maren Spliids også at optræde i børnetalerne som det ultimative offer for virkelighedens forfærdelige hekseafbrændinger – alt imens familierne hyggede med madkurv og sang rundt om bålet.

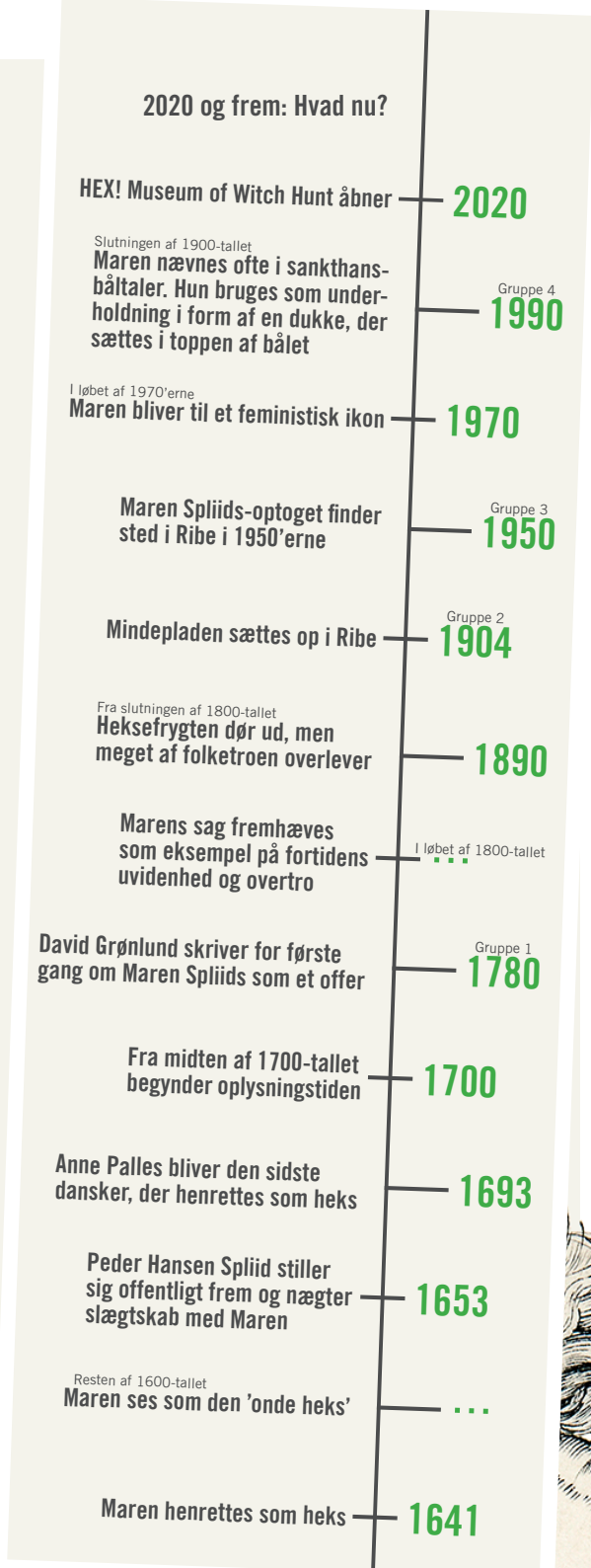
I løbet af 1970'erne, hvor kvidekampen stod på, blev Maren Spliids til et feministisk idol. Hun turde stå op mod datidens onde mænd. Selvom det ikke er historisk rigtigt, blev Maren pludselig til en heltinde. En rollemodel. Faktisk får museet mange e-mails fra folk, der tror, at de er i familie med Maren Spliids. „Det kunne være virkelig sejt!“, siger de ofte.

Desværre må vi skuffe dem; Maren og Laurids' to børn døde før de blev teenagere, så der er ikke noget, der tyder på, at der findes efterkommere. Men det

viser, at meget har ændret sig, siden Peder Hansen Spliid i 1653 gjorde alt for at *undgå* at være i familie med Maren.

I dag findes der flere forskellige opfattelser af Maren Spliids – nogle husker hende som en uskyldig kvinde, der blev offer for overtro. Andre som en stærk kvinde, der gik i kamp mod kvindehadende mænd.

Mange tror også, at Maren var den sidste heks i Danmark, men Maren var ikke engang den sidste heks, der blev brændt i Ribe.

Arbejdsspørgsmål

- 1) Havde I hørt om Maren Spliids inden I startede på forløbet?
Hvad overraskede jer mest ved historien?
- 2) Maren Spliids omtales tit til sankthans i båltaler og lignende.
I denne kilde bliver Marens historie brugt til underholdning.
Er det okay at bruge historien om Maren på den måde?
Tror I de tilstedeværende husker fortællingen om Maren Spliids bedre, når det fremføres af eleverne end hvis læreren 'bare' havde fortalt historien?
Får historien om Maren en ny betydning og i så fald hvilken, når det er eleverne, der fortæller og tolker historien om Maren?
Og er der nogen forskel på det teaterstykke og det forløb I lige har været på i Ribe? I skal argumentere for jeres holdninger.
- 3) Fremlæg for klassen.

KILDE 5

Artikel fra Ugeavisen Vejen om sankthans og Maren Spliids (2019)

Maren Spliids optræder ofte til nutidens sankthans – enten i båltalerne eller som den heksefigur, der skal på bålet. I Gesten valgte man i 2019 at opføre et lille skuespil om Maren Spliids, som aftenens underholdning.

Artiklen kan læses på de følgende sider

... Eller her:

bit.ly/SanktHansGesten

Heksefortælling blev leveret i børnehøjde

Gesten-borgerne fik sig en anderledes sankthans-oplevelse i år, idet båletalen var skiftet ud med et teaterstykke, opført af lokale børn

27 jun. 2019 kl. 14:20
Astrid J. Vestergaard asves@jv.dk

GESTEN: Sankthans-festen i Gesten var i år ikke helt, som den plejer at være

Arrangøren, Gesten Idrætsforening, havde nemlig sagt god for, at talen i år blev leveret i børnehøjde, og i stedet for en traditionel båletale blev der budt på teater, leveret af børnene i 5. og 6. klasse i Gesten Børnecenter.

Stykket var skrevet af Lene Bendrup, som er aktiv i Studio 73 i Vejen og arbejder som lærer i Gesten Børnecenter. Hun fortalte i stykket den tragiske historie om Maren Splid, som blev brændt på bålet for trolddom 10. november 1641 imellem Galgebakkerne nord for Ribe.

Maren Splid ses med nutidens øjne som et af de mest berømte ofre for den gruopvækkende heksejagt, der i gamle dage fandt sted i Danmark.

Teaterstykket blev opført af 13 elever, og de fremmødte børn sad på første række og fulgte opmærksomt med i deres skolekammeraters spændende fortælling om, hvordan Maren Splid blev beskyldt for at være en heks.

Efter teaterstykket blev der tændt bål og sunget „Vi elsker vort land“ – helt på traditionel vis.

Arrangementet blev afviklet ved Gesten Fritidscenter, og der var gang i både bålet og hyggen. Privat foto

Familie-hygge under åben himmel

Arrangementet, der blev afviklet ved Gesten Fritidscenter, bød dog ikke kun på bål, midsommervise og en båltale leveret som et teaterstykke.

Der blev serveret pølser og brød i stor stil, og der var mulighed for at spille både fodbold og rundbold.

Med andre ord var der tale om et arrangement for hele familien, og det blev til en aften med både hygge og gysende historiefortælling leveret i trygge og smukke rammer og i et fantastisk midsommervejr.

De fremmødte børn – her ses et af dem – lyttede opmærksomt, da eleverne fra Gesten Børnecenter tog dem med tilbage til dengang, kvinder blev flammernes bytte, hvis de udviste evner eller visdom, som andre karakteriserede som trolddom. Privat foto

Lene Bendrup, som er aktiv i Studie 73 i Vejen og underviser i Gesten Børnecenter, skulle holde årets båltales og lagde opgaven i hænderne på sine elever, der havde indøvet et skuespil om Maren Splids tragiske skæbne. Privat foto

En dukke på armen og flotte dragter fra en svunden tid. Jo, der var i den grad gjort noget ud af årets sankthanstale i Gesten... Privat foto

Fælles opsamling

Som I kan se, er der mange måder at fortælle historien på, og hver gang er der foretaget til- og fravalg for at fremhæve bestemte dele af historien. I har set hvordan Historien om Danmark, HEX! Museum of Witch Hunt, læseteateret og kilderne i dette eftermateriale har fremstillet historien om Maren Spliids.

- 1) I ved nu en hel del om Maren og hendes skæbne. Hvordan ville I fortælle Maren Spliids historie til jeres venner eller familie, der ikke kender så meget til hendes historie, som I gør? Hvilke ting er vigtige at få med for at fortælle den 'rigtige' historie om Maren? Hendes baggrund, hendes udseende og væremåde, andre hovedpersoner i sagen, etc. Og er der noget, I ville udelade?
- 2) Er historien om Maren Spliids (og alle de andre 'hekse') overhovedet vigtig at fortælle?
Eller burde vi snarere glemme den?
Hvorfor/hvorfor ikke?
Hvad kan man lære af den?
Er der fx noget, I kan genkende fra jeres eget liv?

MAREN SPLIIDS HEKS, OFFER ELLER HELTINDE?

HEX!
Museum of Witch Hunt

SYDVESTJYSKE
MUSEER

MYRTHUE
NATUR & KULTUR
LÆRING

